

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 23. avgusta 1901.

Politični oddelek.

Polom na Nemškem.

(Slovenecem v svarilo).

Z letom 1895. se je v Nemčiji začel kolosalen gospodarski razvoj, da tacega ne pozna zgodovina modernih držav. Industrija in trgovina sta se neznansko povzdignili. A to je trajalo samo do lanskega leta. Tedaj se je pokazalo, da je silno mnogo zavoženega in da je tudi „im Reiche der Gottesfurcht und frommen Sitte“ marsikaj gnilega. Lani se je začel polom, še sedaj poka v stavbi nemškega narodnega gospodarstva in še ne ve nihče, kaj bo iz tega, samo čuti se hitro nazadovanje v industriji in v trgovini.

Polomi na Nemškem imata dve strani: jedna nam kaže, kam doveda drznost pri gospodarskih podjetjih, druga zopet, kam dovede organiziranje brez zdrave podlage. Na sleparstvo kot sovzrok teh polomov se ne bomo ozirali.

Začeli so se polomi na Pruskem z ondotnimi hipotečnimi bankami. Kar po vrsti so cepale te banke in izgubljeni so bili nešteti milijoni. Resnica je, da se je tudi sleparilo, ali sleparstva bi bile te banke še prestale, da ni bilo vse na nezdravi podlagi organizirano. Pruska in hipotečna banka sta namreč ustvarili celo armado manjših bank. Držali sta se pri tem sistema, ki so ga vsi izvedeni nacionalni ekonomisti že davno obsodili in ožigosali in ki ima v nemškem jeziku prekarakteristično ime „verschachtelungssystem“. Po tem sistemu stvarjajo večja podjetja kar mogoče mnogo malih. To ima včasih, pametno in previdno izvršeno, še svojo dobro stran, največkrat pa se to izjalovi. Poguben je bil ta sistem z nacionalnoekonomičnega stališča doslej v obče govorjeno skoro povsod.

Ta sistem je ugonobil najprej pruske hipotečne zavode in potem po istem sistemu osnovani del kemične

industrije na Nemškem. Kummerjeve tovarne, ki so bile mati mnogih hčera, so padle, zadušile svoje otroke in pognale v zrak draždansko kreditno banko ter uničili nebroj eksistenc.

Ti polomi so najgrozovitejša obsodba te nove metode, takoimenovanega Verschachtelungssistema. Ta sistem je na Nemškem ubit, a spoznanje o njegovi pogubnosti so Nemci proketo drago plačali.

Tudi v nas je na tem sistemu osnovanih največ gospodarskih podjetij, namreč zadrug. „Ljudska posojilnica“ je rodila nebroj malih posojilnic, konsumnih društev, Gospodarsko zvezo, Zadružno tiskarno, Katoliško stavbinsko društvo, Vinogradniško društvo itd. Vsa ta organizacija ima do pičice tisto podlago, kakor prej omenjena podjetja na Nemškem in menda ga danes že ni razsodnega človeka v deželi, ki bi ne bil prepričan, da vzame ta organizacija žalosten konec.

Pri snovanju te organizacije, od katere preti ljudskemu blagostanju silna nevarnost se ni postopalo samo po napačnem sistemu, ki je ućakal na Nemškem tako strašen konec, ampak postopalo se je tudi s prav tisto drzovitostjo, vsled katere je na nemškem nastal polom pri neki drugi vrsti podjetij.

Leta 1838. ustanovljena „Leipziger Bank“ je meseca junija napovedala bankerot. Ta banka je imela velik ugled v Nemčiji, bila je visoko čislana v vseh trgovskih krogih in si pridobila velikih zaslug za gospodarsko povzdigo Nemčije. Ta banka je padla vsled njenih zvez s Kaselsko „Trebertrockungsactiengesellschaft“. Mej vsemi nemškimi gospodarskimi družbami je ta jedna najmlajših; ustanovljena je bila l. 1889. Godilo se ji je dobro, dokler se ni zaljubila v Bergmanov patent destiliranja lesa. Družba je v izkoriščanje tega patenta ustanovila vse polno novih podjetij, kacic 15 kemičnih tovarn na Nemškem, družbe na Dunaju, v Bosni, na Ogrskem, na Finskem, na Francoskem, na Laškem, na Nizozemskem in na Ruskem. Družba je svojo prvotno skromno glavnicu 350.000 mark povečala na 20 milijonov

kurzi akcij so rasli čudovito in so 24. junija tekočega leta stali na 170 % nominalne vrednosti. Dan pozneje je bankerotirala „Leipziger Bank“ in kurzi so 26. junija padli na 20 % od nominalne vrednosti. Nesreča se je zgodila, ker se Bergmanov patent ni obnesel. Družba ni tedaj likvidirala, ter je jemala pri banki denar, da je plačevala dividende.

Človeka streseta strah in groza, kadar pomisli, da je tudi „Gospodarska zveza“, to središče obupne organizacije v naši deželi, v najtesnejši zvezi z „Ljudsko posojilnico“, kjer leži šest milijonov kron slovenskega denarja, za katere nimajo vlagatelji nobene varnosti. „Gospodarska zveza“ je tako zaljubljena v konsumna društva in v kmetske posojilnice, ki so danes malone vse blizu propada, kakor je bila kaselska družba v Bergmanov patent, in je z „Ljudsko posojilnico“ v isti zvezi, kakor kaselska družba z „Leipziger Bank“.

Obhajajo nas mučne slutnje, da se bliža velika nesreča.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Zadnje dni so bili razni ministri v Ischlu pri cesarju. Bil je tam minister zunanjih del, grof Goluchowski, potem sta bila tam avstrijski ministrski predsednik Körber in ogrski ministrski predsednik Szell. Tema sta sledila avstrijski in ogrski finančni minister in naposled še minister dr. Rezek. Kaj je bil namen teh avdijenc, še ni znano. V zadnjih letih se je vselej, kadar so ministri romali v Ischl, zgodilo kaj velicega in zato se tudi sedaj tem avdijencam posvečuje v časopisju posebna pozornost.

† **Dr. Kaizl**, jeden najduhovitejših mej mladočeškimi politiki, ki je bil duša Thunovega ministrstva, v katerem je imel v rokah finančni portfelj, je v ponedeljek vsled zastrupljenja krvi umrl. Kaizl je bil znamenit politik modernega kroja in bil poklican, igrati v naši državi še veliko ulogo. Dosegel je starost 52 let.

Nemci med sabo. — Že večkrat omenjeni boj mej nemškimi nacijonalci in mej nemškimi radikali zadobiva čedalje ostrejše oblike. Vsepovsod se kaže, da bodo nemški radikali vsaj pri deželnozbornih volitvah na Češkem zmagali, ter Pradejevo frakcijo z židovskimi pomočniki vred poteptali. Vlada računa seveda še vedno z nemškimi nacijonalci, ki imajo v alpskih krajih trdno zaslombo. Körber jim hoče dati celo posebnega nemškega ministra. Temu se pa Slovani, zlasti Čehi, upirajo in je ta odpor docela upravičen. Vsa ministrstva, kar jih je doslej imela Avstrija, so bila nemška. V sedanjem ministrstvu sta jeden Čeh in jeden Poljak, vsi drugi ministri so Nemci ne le po rodu, ampak tudi po mišljenju. Vse kaže, da vlada načelo: Samo Nemci so poklicani, vladati našo državo. To načelo pa mora pasti in bo padlo na vsak način.

Bosna. — Bosanski podkralj, minister Kallay, je sedaj v veliki stiski. Sleparska „Trebertrocknungsgesellschaft“ v Kasslu je bankerotirala in njenega ravnatelja so zaprli. Pri ti priliki se je pokazalo, da je ta sleparska družba v raznih deželah ustanavljala nekake podružnice. Tako podružnico, ki se je potem spremenila v samostojno delniško društvo, je ustanovila tudi v Bosni in gosp. Kallay je to družbo silno protežiral ter jej naklonil uprav neverjetne olajšave. Še davkov ni bilo treba plačati tej družbi. Zdaj, ko je bankerotirala kaselska družba, je prišlo na dan to razmerje mej sleparsko materjo na Nemškem in njeno bosansko hčerjo, kar je Kallaya zelo kompromitiralo. Posledica tega je bila, da je Kallay bosanski družbi odtegnil vse dovoljene ji olajšave. To se pravi: dal je

to po listih razglasiti, ali mi ne verjamemo, da bi bil to tudi resnici storil

Srbija. — Ta teden so se vršile volitve v senat. Izvoljeni so bili sami pristaši sedanje vlade, sicer privrženci radikalne stranke. Razmerje mej Srbijo in Črno goro je postalo zopet jako intimno. Govori se celo, da hoče srbski kralj, ako ne dobi otrok, pripoznati črnogorskega kneza kot svojega naslednika.

Bolgarska. — Velevažni proces proti predsedniku in trem članom macedonskega odbora zaradi umorov raznih turških in rumunskih vohunov se je končal s tem, da so bili vsi obtoženci oproščeni. Ta proces je imel eminentno politični značaj in je vsled njegovega izida situacija bolgarskega ministrstva postala jako neugodna.

Francija. — Zadnje dni je vlada obelodanila izvršilno naredbo k zakonu o kongregacijah. Katoliški listi pravijo, da se je s to naredbo rečeni zakon še poostiril. Ta naredba določa namreč, da dobe samo tisti redovi dovoljenje, ostati na Francoskem, ki se podrede škofom, mej tem, ko so bili redovi doslej podrejeni le direktno Rimu. Redovi se tej odločbi večinoma ne bodo hoteli podvreči, nego se bodo izselili.

Vojna v južni Afriki. — Angleška javnost sicer v obče veruje, da je, kakor je izjavil Chamberlain, guerila-vojna v južni Afriki že pri kraji in da imajo Angleži samo še opraviti z briganti, kateri se postrele, a vzlic temu je verjetneje, da je položaj Burov še vedno dosti trden. Buri so se večinoma potegnili na Kapsko ozemlje in prouzročili tam revolte. Zavzeli so celo važno mesto Bremersdorp. Angleži kratko malo niso več sposobni za ofenzivo, ampak se omejujejo na detenzivo. To je jako sumljivo in opravičuje kolikor toliko mnenje, da bodo Buri na vse zadnje venderle zmagali.

Nova žganjarina in pobiranje dodatnega davka od žganja.

(Konec.)

2. Glede ovedbe alkoholovitosti:

a) Žganje v sodih je s stodelnim alkoholometrom na predpisan način gradirati ter v to svrhu vzeti iz vsacega soda z natega ali s kakim drugim pripravnim orodjem poskušnjo iz srednih plastij.

Ako bi preizkušen alkoholometer ne bil na razpolago, dejati je iz posameznih sodov vzete poskušnje posebej v dobro očiščene in poprej z žganjem iz istega soda izplaknjene steklenice, katere je zapečatiti ter ovedeti alkoholovitost vpričo stranke, ki se ima k temu pozvati, pri najbližjem finančnem organu, ki ima preizkušen alkoholometer.

b) Pri žganju v rezervoarjih ali v drugih velikih posodah vzeti je poskušnje v enakih množinah iz zgornje, srednje in spodnje plasti, jih dobro premešati in nato določiti njih alkoholovitost.

c) Ako je žganje v steklenicah in enakih majhnih posodah in ako se ovedba prave alkoholovitosti v smislu pod lit. e in št. 3 navedenih določb sploh ne sme opustiti, omejiti se ne sme na ponamerno gradiranje.